

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารสถานศึกษา
Sufficiency Economy with School Administration

ณัฐสุตา ตะเกาพงษ์

บทคัดย่อ

การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นยึดหลักตามทางสายกลาง เป็นแนวคิดในการบริหารสถานศึกษา เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างยั่งยืน การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นการพัฒนา ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ให้เข้มแข็งในหลักการดำเนินชีวิตที่ก่อปรด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผลและการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง ตอบสนองการปฏิรูปการจัดการศึกษาในสถานศึกษาเป็นไปตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ กล่าวคือการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา

คำสำคัญ: ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, การบริหารสถานศึกษา

Abstract

The administration of the Sufficiency Economy Philosophy is based on the middle line. Is the concept in school administration. To apply to sustainable. The management of the school according to the philosophy of sufficiency economy is the development. Change the paradigm and create a strong consciousness. In principle, life is endowed with modesty. Rationality and good self-immunity. In response to the reform of educational management in schools is in line with the policy of the Ministry of Education. Say that driving the Philosophy of Sufficiency Economy to Schools.

Keyword: Sufficiency Economy Philosophy, School Administration

บทนำ

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ยึดหลักตามทางสายกลาง เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 มีพระราชดำรัสให้แก่ประชาชนชาวไทยให้สามารถดำรงอยู่ได้ ปฏิบัติด้วยความพอเพียงและมีความพร้อมที่จะจัดการต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง ซึ่งต้องอาศัยความรู้ รอบคอบ และระมัดระวัง ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน ทั้งนี้ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลและยั่งยืน เพื่อให้สามารถอยู่ได้แม้ในโลกโลกาภิวัตน์ที่มีการแข่งขันสูง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นที่มาของนิยาม "3 ห่วง 2 เงื่อนไข" ซึ่งประกอบด้วย ความ "พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน บนเงื่อนไข "ความรู้" และ "คุณธรรม"

การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปเป็นแนวคิดในการบริหารสถานศึกษา นับเป็นส่วนสำคัญในการเผยแพร่แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสถานศึกษานั้นเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาคนและพัฒนาสังคม การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการสถานศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการ

บริหารงานทั่วไป ซึ่งนับว่าเป็นการตอบสนองแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาจึงเป็นแนวทางที่นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

เศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการเห็นถึงความสำคัญของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นแนวพระราชดำริที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 มีพระราชดำรัสให้แก่ประชาชนชาวไทย จึงได้น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่สถานศึกษา เนื่องจาก สถานศึกษานับเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนา ดังนั้น การพัฒนาแนวคิดและจิตสำนึกเพื่อนำไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างสมดุลมั่นคงและยั่งยืนท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงรอบด้าน จึงเป็นบทบาทที่สำคัญของระบบการศึกษา (ปรียานุช พิบูลสรารุช, 2550 หน้า 11-13) รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ กล่าวว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานแก่ปวงชนชาวไทยทุกคนเป็นหลักการสำคัญที่ทุกภาคส่วนในสังคมสามารถน้อมนำมาประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตและการประกอบกิจการงานต่างๆ ได้เป็นอย่างดี เพื่อความเจริญงอกงาม มุ่งสู่ความมั่นคงและยั่งยืน กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในฐานะหน่วยงานของรัฐที่กำกับดูแลงานด้านการศึกษา กำหนดให้มีการจัดตั้งศูนย์ขับเคลื่อนการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อทำหน้าที่กำหนดยุทธศาสตร์ เป้าหมาย และแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา รวมทั้งส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานกับภาคีความร่วมมือด้านการศึกษาให้มีการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง มีประสิทธิภาพ และมุ่งสู่ความยั่งยืน

แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งประกอบด้วย 3 ห่วง ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี 2 เงื่อนไข ได้แก่ ความรู้และคุณธรรม ส่วนแนวคิดการบริหารสถานศึกษา 4 ด้าน คือ 1) การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการบริหารกิจกรรมทุกอย่างเกี่ยวกับการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้นตั้งแต่การกำหนดนโยบายการวาง แผนการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนตลอดจนการประเมินผลการสอนเพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและจุดมุ่งหมายขอการศึกษา 2) การบริหารงานงบประมาณ หมายถึงการจัดการใช้จ่ายงบประมาณให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ เกี่ยวข้องตั้งแต่การอนุมัติเงินประจำ ค่างวด การจัดซื้อจัดจ้าง การเบิกจ่าย การโอน การเปลี่ยนแปลงรายการเงินประจำงวดการขอใช้เงินเหลือจ่ายและการรายงานผลการใช้งบประมาณรายจ่ายประจำปี 3) การบริหารงานบุคลากรหมายถึงกระบวนการดำเนินงานเกี่ยวกับบุคลากรในหน่วยงานในอันที่จะให้ได้บุคลากรมาปฏิบัติงานตามความต้องการและเพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ 4) การบริหารงานทั่วไป หมายถึง งานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กรให้บริการบริหารงานอื่นๆ บรรลุผลตามมาตรฐานคุณภาพและ เป้าหมายที่กำหนดไว้โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริมสนับสนุนและการอำนวยความสะดวก สอดคล้องต่างๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ

เมื่อสถานศึกษานำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารจะสามารถทำให้เกิดแนวทางที่จะบริหารงานในสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน ให้เกิดการพัฒนาได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

การบริหารจัดการสถานศึกษา 4 ด้านตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การบริหารจัดการสถานศึกษา 4 ด้าน เป็นภารกิจที่สถานศึกษาควรดำเนินการให้บรรลุผล ซึ่งแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถดำเนินการในการบริหารสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการบริหารวิชาการ

งานวิชาการ ประกอบด้วย การจัดทำหลักสูตร การวัดและประเมินผลทางการศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา การกำกับติดตามการดำเนินการตามแผน ตลอดจนการกำหนดนโยบาย ในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายและประสานสัมพันธ์กับหน่วยงานต่างๆ ในการสนับสนุนให้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา

2. ด้านการบริหารงบประมาณ

การบริหารด้านงบประมาณเป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดสรรการเงินและพัสดุของสถานศึกษารวมถึงการติดตามตรวจสอบ ดูแลการใช้งบประมาณต่างๆ ที่ดำเนินการตามโครงการของสถานศึกษาสามารถดำเนินการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการจัดตั้ง จัดสรร และจัดหางบประมาณมาใช้ในการบริหาร วางแผนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ก่อให้เกิดภูมิคุ้มกันในการบริหารงานในสถานศึกษา

3. การบริหารงานบุคคล

การดำเนินงานบริหารด้านบุคลากรเป็นการกำหนด แต่งตั้ง จัดหาบุคลากรตามความต้องการของสถานศึกษา การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารงานบุคคลเป็นการวางแผน กำหนด แต่งตั้ง ให้บุคลากรดำเนินงานของสถานศึกษา มีการจัดกิจกรรมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เน้นให้บุคลากรในสถานศึกษามีความพอประมาณในการดำเนินชีวิต มีการตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุและผล และยังรวมถึงการแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นปัจจัยในการดำรงอยู่อย่างเข้มแข็งและพอเพียงภายใต้กระแสของโลกาภิวัตน์

4. ด้านการบริหารทั่วไป

การบริหารทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารสถานศึกษาให้การบริหารด้านอื่นๆ บรรลุผลตามเป้าหมาย มีบทบาทหลักในการประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และการอำนวยความสะดวกให้กับการบริหารด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ งานบุคคล และบริหารทั่วไป การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ซึ่งด้านการบริหารทั่วไปนี้สามารถบริหารตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ด้วยการประสานร่วมมือกับชุมชนและท้องถิ่น เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและส่งผลให้สังคมมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ในการบริหารสถานศึกษา ทั้ง 4 ด้านนั้น เมื่อนำแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหาร ส่งผลให้สถานศึกษาสามารถบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักพิจารณา 3 ลักษณะ 2 เงื่อนไข

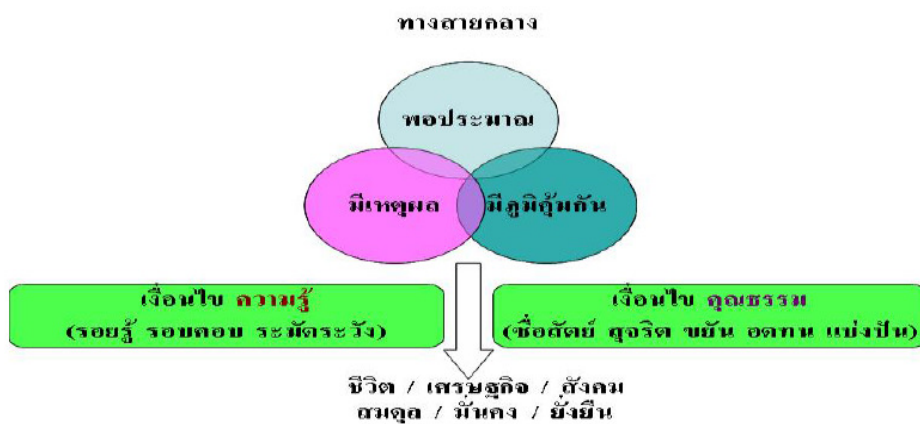
1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีไม่น้อยและไม่มากเกินไป ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น กล่าวคือ ยึดอยู่บนทางสายกลางก็เป็นได้ สอดคล้องกับการบริหารสถานศึกษา โดยใช้หลักความพอประมาณ คือ มีการเตรียมความพร้อมในการทำงาน การวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณที่พอดีมีประสิทธิภาพ ไม่ก่อหนี้สิน

2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล พิจารณาเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ ในการบริหารสถานศึกษานั้น ใช้หลักความมีเหตุผล คือ การบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วม รับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น เปิดโอกาสให้ทุกคนร่วมตัดสินใจบนพื้นฐานของการใช้เหตุและผล

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต กล่าวคือ การเตรียมพร้อมรับมือกับการแก้ปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งในการบริหารนั้น ต้องมีการบริหารความเสี่ยง มีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา มีการวางแผนที่รอบคอบ สร้างบรรยากาศของความเป็นมิตรในองค์กร และชุมชนอันจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

4. เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาประกอบการวางแผน โดยนำมาเป็นหลักการบริหารงานบนพื้นฐานของความรู้ คือ การส่งเสริมให้คนในองค์กรได้แสวงหาความรู้ใหม่อยู่เสมอ ใช้ความรู้ที่มีอยู่ในการแก้ไขปัญหา มีการจัดอบรมเพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

5. เงื่อนไขคุณธรรม ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร ไม่ประมาท และใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

ที่มา: ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

แนวปฏิบัติในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใช้ในการบริหารสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ

1. ด้านการบริหารวิชาการ แนวปฏิบัติ คือ การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วย 3 ห่วง 2 เงื่อนไข แทรกเข้าไปในหน่วยการเรียนรู้ พัฒนาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ปลูกฝังค่านิยมให้ผู้เรียนมีความพอประมาณ รู้จักประมาณตน มีเหตุผล ปฏิบัติสิ่งต่างๆ บนพื้นฐานของความเป็นสติปัญญา ยึดทางสายกลางในการปฏิบัติ มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ สามารถวิเคราะห์และปฏิบัติด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง มีคุณธรรมจริยธรรม มีความรับผิดชอบและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและยั่งยืน

2. ด้านการบริหารงบประมาณ แนวปฏิบัติ คือ การดำเนินงานต้องกำหนดยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานโดยมุ่งที่ผู้เรียนเป็นหลัก ยึดหลักความถูกต้องของระเบียบ กฎหมาย ความเป็นธรรมในการจัดสรรงบประมาณ มีความรับผิดชอบในการบริหารจัดการ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม ใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างคุ้มค่า รักษาทรัพยากรให้สมบูรณ์ยั่งยืน ตลอดจนประสานเครือข่ายในการให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3. ด้านการบริหารงานบุคคล แนวปฏิบัติ คือ ส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษาปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคม มีความพอประมาณในการดำเนินชีวิต ตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุและผล หมั่นแสวงหาความรู้เพื่อให้เกิดความรอบรู้ในศาสตร์ต่างๆ มีความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็น

ปัจจัยที่ทำให้ดำรงอยู่อย่างเข้มแข็งและพอเพียงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ มีการกำหนดระเบียบและวัฒนธรรมที่ส่งเสริมความมีวินัยและคุณธรรม ส่งเสริมการแสวงหาความรู้และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านสื่อที่หลากหลาย

4. ด้านการบริหารทั่วไป แนวปฏิบัติ คือ ส่งเสริมการบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามหลักการบริหารงานที่เน้นความคุ้มค่า ใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมกับสภาพสังคม พัฒนาปรับปรุงอาคารสถานที่และสภาพภูมิทัศน์ของสถานศึกษาให้สะอาด ร่มรื่น อยู่ในสภาพที่มั่นคงปลอดภัย เหมาะสม พร้อมทั้งจะใช้ประโยชน์ เกิดความคุ้มค่าและเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมคุณธรรมภายในโรงเรียน เน้นความเป็นประชาธิปไตยในการปฏิบัติกิจกรรม มีการจัดกิจกรรมดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างสม่ำเสมอ

การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 4 ด้าน เป็นแนวทางที่สถานศึกษาจะนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารจัดการ ครอบคลุมองค์ประกอบของหลัก (ศรประภา พงษ์หัตถาศิลป์, 2557 หน้า 32-43)

สรุป

การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา มีแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้ 1) แนวทางการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาจัดให้มีการอบรมเพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) แนวทางการบริหารงานงบประมาณ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาจัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อดำเนินการจัดสรรงบประมาณของ สถานศึกษา ให้คณะกรรมการสถานศึกษาและครูในโรงเรียนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา 3) แนวทางการบริหารงานบุคคล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาวางแผนอัตรากำลังบุคลากรที่มีอยู่ให้ตรงตามความต้องการที่แท้จริง รวมถึงส่งบุคลากรไปอบรมรวมถึงจัดประชุมบุคลากรทุกคนในโรงเรียนเพื่อชี้แจงเป้าหมายของการปฏิบัติงาน 4) แนวทางการบริหารงานทั่วไป ได้แก่ ด้านงานกิจการนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาจัดให้มีการประชุม ผู้ปกครองประจำปีการศึกษา เพื่อชี้แจงกฎระเบียบของโรงเรียนแก่ผู้ปกครอง จัดอบรมครูที่ปรึกษาในเรื่องระบบ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนพร้อมกับประเมินผลและรายงานผล ด้านงานอาคารสถานที่ ผู้บริหารสถานศึกษา จัดให้มีการซ่อมแซมและปรับปรุงภูมิทัศน์ในโรงเรียน โดยสำรวจความต้องการของบุคลากรในโรงเรียน

รายการอ้างอิง

ปริญานุษ พิบูลสรารุช. (2550). การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักงานทรัพย์สิน ส่วนพระมหากษัตริย์.

กระทรวงศึกษาธิการ. ศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2561, จาก

http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=40162&Key=news_act

ศรประภา พงษ์หัตถาศิลป์. (2557). การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร.ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาบริหาร การศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.